

Emri i Lëndës : Letërsi Amerikane I							
Kodi	Tipi	Semestri	Leksione (orë/javë)	Seminare (orë/javë)	Lab (orë/javë)	Kredite	ECTS
ELL 313	B	Vjeshtë	3.00	0.00	0.00	3.00	5.00
Lektori		Tidita Abdurrahmani, Prof. Asoc. Dr.					
Asistenti							
Gjuha e kursit		Anglisht					
Niveli i lëndës		Bachelor					
Përshkrimi		Lënda synon t'i njohë studentët me lëvizjet, periudhat dhe autorët kryesorë të Letërsisë Amerikane nga fillimet e saj deri te natyralizmi. Ajo i mbulon të tri gjinitë: prozën, poezinë dhe dramën ku tekstet letrare vendosen në kontekstin e gjerë shoqëror dhe historik të kohës së tyre dhe konceptohen si shfaqje të rëndësishme të kulturës.					
Objektivat		Pas përfundimit të këtij kursi, studentet do të jenë në gjendje të: 1. Identifikojnë idetë kryesore, autorët dhe veprat përfaqësuese, historike ose kulturore ngjarje dhe këndvështrime apo qëndrime karakteristike të shprehura në letërsinë periudha apo rajone te ndryshme. 2. Analizojnë veprat letrare si shprehje të vlerave individuale ose të përbashkëta brenda konteksteve sociale, politike, kulturore ose fetare të periudhave të ndryshme letrare. 3. Të demonstrojnë njohuri për zhvillimin e formave apo stileve karakteristike të shprehje gjatë periudhave të ndryshme historike në rajone të ndryshme. 4. Artikulojnë parimet estetike që drejtojnë shtrirjen dhe shumëllojshmërinë e veprave në art dhe shkencat humane. 5. Te shkruajnë punime kritike të bazuara në kërkime rreth leximeve të caktuara në mënyrë të qartë dhe prozë e saktë gramatikisht, duke përdorur qasje të ndryshme kritike ndaj letërsisë.					
Konceptet Kryesore		letërsi amerikane, puritanizem, romantizem ,realizem, natyralizem, stil, perfaqesues letrar, letërsi aborigjine					
Programi i Lëndës							
Java	Tema						
1	Letërsia Amerikane si një diskutim mbi atë çfarë do të thotë të jesh Amerikan. Hyrje ne Letërsinë Amerikane, Periudha e Kolonizimeve deri ne 1790, Puritanizmi: J. Smith, A. Bradstreet, J. Edwards, W. Bradford, (lexime te perzgjedhura). Ky leksion trajton rrymat letrare qe perbejne letërsinë amerikane, karakteristikat dhe shkrimtarët perfaqesues te ketyre rrymave. Leksioni hedh nje veshtrim pergjithesues mbi krijimtarine letrare qe nga puritanizmi deri ne realizem dhe ne modernizem te hershem. 1-33						
2	Lindja e nje Republike te re (1790-1820): B. Franklin, Th. Paine, T. Jefferson, De Crèvecoeur Ne kete leksion trajtohet hedhja e themeleve te nje republike demokratike dhe menyra sesi zhvillimet demokratike ne Amerike ndikuan ne zhvillimin e shkences dhe te krijimeve letrare te cilat kishin ne thelb te tyre arsyen, te vertetat universale dhe luften per te drejta. Ne leksion trajtohen me detaj dhe pamfletet politike dhe shkrimet e nje sere autoresh te cilet ne te njeten kohe synonin nje disiplinim te arsyes dhe moralit te amerikaneve me qellim hedhjen e themeleve te shendosha per nje shoqeri demokratike. 33-45						
3	Romantizmi dhe rrymat e tij (1820-1865): W. Irving, J. F. Cooper; E.A. Poe Ne kete leksion trajtohet romantizmi si rryme letrare ne letërsinë amerikane se bashku me karakteristikat e saj dhe shkrimtarët perfaqesues. Gjithashtu ky leksion ben nje dallim midis karakteristikave te shkrimtareve mirefilli romantike dhe goticizmit si rryme letrare e cila synoi te sillte te erreten misteriozen ne letërsinë amerikane. Nga ana tjeter shkrimtare si Cooper dhe Irving njihen edhe per ironine ne traktimin e nje identiteti te fituar .46-57						

4	Romantizmi : H. Melville. H. B. Stowe Trasendentalizmi: R.W. Emerson, H.D. Thoreau, N, Hawthorne Transcendentalizmi ishte një lëvizje fetare, letrare dhe politike që evoluoi nga Unitarizmi i Anglisë së Re në vitet 1820 dhe 1830. Një shprehje e rëndësishme e Romantizmit në Shtetet e Bashkuara, lidhet kryesisht me punën e eseistit dhe poetit Ralph Waldo Emerson; gazetarja dhe teoricienja feministe Margaret Fuller; Ministri unitar dhe mbrojtësi i antiskllaverisë Theodore Parker; dhe eseisti, natyralisti dhe teoricieni politik Henry David Thoreau. Në fazën e tyre fillestare, transcendentalistët zgjodhën rebelimin teologjik Unitarist kundër Kalvinizmit Puritan, duke lëvizur drejt një rryme shpirtërore post-kristiane që konsideronte secilin burrë dhe grua të aftë për zhvillimin dhe përmbushjen shpirtërore. Ata zhvilluan forma letrare si dhe teologjike të shprehjes, duke bërë ndoshta një ndikim më të fortë në kulturën letrare dhe artistike amerikane sesa ato në fenë amerikane. Kur Emerson mbajti dy fjalime të diskutueshme në Harvard, "The American Scholar" (1837) dhe Adhurimi i Shkollës së Hyjnisë (1838), ai u shfaq si figura qendrore e një koalicioni të lirshëm ministrash dhe autorësh aspirantë që vunë në dyshim doktrinat fetare, të tilla si Dhjaten e Re dhe natyrën e mbinatyrshme të Jezusit, dhe përfaquan shkrimtarët Romantike Gjermanë dhe Romantikët Britanikë.58-69
5	Letersia e periudhes se Luftes Civile (The Gilded Age): W. Whitman dhe Tradicionalisti (The Brahmins): H.W. Longfellow Deri në periudhën pas Luftës Civile, letërsia amerikane ishte e dominuar nga perfaqesuesit letrare te New England, mbi të gjitha nga Ralph Waldo Emerson dhe Henry Wadsworth Longfellow. Të dy këta shkrimtarë të mëdhenj jetuan deri në vitin 1882, por ata nuk kishin qenë aktivë për disa vite. Fusha tani ishte e hapur për një brez të ri, jo te përqendruar në zonën e Bostonit, dhe më përfaqësues te kombit të ndryshuar. Forcat dhe ndikimet e reja po funksiononin. Teoritë evolucionare të Darvinit u ofruan disa shkrimtarëve një mënyrë interesante për të parë jetën përmes letërsisë. Ishte veçanërisht e përshtatshme për ta kur zbatohej për një komb kontinental, duke u zhvilluar në mënyrë industriale me një ritëm fantastik dhe duke përfunduar pushtimin e Perëndimit. Një trend në rritje drejt realizmit u përforcua nga problemet e reja të shkaktuara nga rritja urbane dhe perplasjet midis kapitalit dhe punës. Se fundmi seksione te New England tradicional, te Jugut te Vendit, te Lindjes se mesme dhe te Perendimit te paperpunuar prodhuan shkrimtare qe ishin gjithnje e me te interesuar ne levrimin e temave lokale.
6	Hyrje ne realizem. Tre nga shkrimtarët më të mirë që Shtetet e Bashkuara kanë prodhuar, megjithëse ndryshonin shumë në stilet e tyre të shkruarit, mbizotëruan botën letrare në epokën e praruar apo te ashtuquajturen Gilded Age. Ata ishin William Dean Howells (1837-1920), Mark Twain (1835-1910), emri i vërtetë i të cilit ishte Samuel Langhorne Clemens dhe Henry James (1843-1916). Howells, më pak i vlerësuar sot si shkrimtar se dy të tjerët, ishte mentori i shkrimtarëve më të rinj dhe për një brez konsiderohej zëdhënësi kryesor i botës letrare amerikane 70-92
7	Perseritje: Diskutime per letersine qe nga periudha e Kolonizimeve deri ne letersine e mesit te shek te 19te (fillesat - 1865) Ritrajtese dhe diskutime mbi temat perpara provimit gjysemfinal
8	Provim Gjysëmfinal
9	Letersia e Sklleverve Amerikane e percjelle permes O. Equiano dhe F. Douglas Rrëfimi i skllavit, një tregim i jetës, ose një pjese kryesore e jetës, e një të arratisuri ose ish-skllavi, qoftë i shkruar ose i rrefyer individualisht nga vete skllavi. Rrëfimet e sklleverve përbëjnë një nga traditat më me ndikim në letërsinë amerikane, persa i perket formes dhe temave te disa prej shkrimeve më të famshme dhe më të diskutueshme, si në trillime ashtu edhe në autobiografi, në historinë e Shteteve të Bashkuara. Nga viti 1760 deri në fund të Luftës Civile në Shtetet e Bashkuara, u shfaqën afërsisht 100 autobiografi të sklleverve të arratisur ose ish-sklleverve. Pasi skllavëria u shfuqizua në Shtetet e Bashkuara në 1865, të paktën 50 ish skllevër shkruajtën ose narrativa apo rrefime për jetën e tyre. 93-110
10	Periudha Realiste (1865–1900) Si rezultat i Luftës Civile Amerikane, Rindërtimit dhe epokës së industrializmit, idealet Amerikane dhe vetë-ndërgjegjësimi ndryshuan në mënyra të thella dhe letërsia Amerikane u përgjigj. Disa nocione romantike të Rilindjes Amerikane u zëvendësuan nga përshkrime realiste të jetës amerikane, të tilla si ato të përfaqësuara në veprat e William Dean Howells, Henry James dhe Mark Twain. Kjo periudhë gjithashtu dha shkas për shkrime rajonale, siç janë veprat e Sarah Orne Jewett, Kate Chopin, Bret Harte, Mary Wilkins Freeman dhe George W. Cable. Përveç Walt Whitman, në këtë kohë u shfaq një tjetër poete mjeshtrë, Emily Dickinson. 113-127

11	Realizmi dhe Natyralizmi : K. Chopin; H. James, S. Crane, J. London Periudha Natyraliste (1900–1914) Kjo periudhë relativisht e shkurtër përcaktohet nga këmbëngulja e saj për të rikrijuar jetën ashtu siç është jeta, madje më shumë sesa kishin bërë realistët në dekadat më parë. Shkrimtarët natyralistë amerikanë si Frank Norris, Theodore Dreiser dhe Jack London krijuan disa nga romanet më të fuqishëm në historinë letrare amerikane. Personazhet e tyre janë viktima që bien pre e instinkteve të tyre bazë dhe pre te faktorëve ekonomikë dhe sociologjikë. Edith Wharton shkroi disa nga klasikët e saj më të dashur, të tilla si "Zakonet e vendit" (1913), "Ethan Frome" (1911) dhe "Shtëpia e Mirth" (1905) gjatë kësaj periudhe kohore.128-146
12	Periudha Moderne (1914–1939) Pas Rilindjes Amerikane, Periudha Moderne është epoka e dytë më me ndikim dhe artistikisht e pasur e letersise amerikane. Shkrimtarët kryesorë të tij përfshijnë poetë të tillë si E. Cummings, Robert Frost, Ezra Pound, William Carlos Williams, Marianne Moore, Langston Hughes, Carl Sandburg, T.S. Eliot, Wallace Stevens dhe Edna St. Vincent Millay. Novelistët dhe prozatorët e tjerë të kohës përfshijnë Willa Cather, John Dos Passos, Edith Wharton, F. Scott Fitzgerald, John Steinbeck, Ernest Hemingway, William Faulkner, Gertrude Stein, Sinclair Lewis, Thomas Wolfe dhe Sherwood Anderson. Periudha Moderne përmban brenda saj lëvizje të caktuara kryesore duke përfshirë Epokën e Xhazit, Rilindjen Harlem dhe Gjeneratën e Humbur. Shumë prej këtyre shkrimtarëve u ndikuan nga Lufta e Parë Botërore dhe zhgënjimi që pasoi, veçanërisht mërgimtarët e Brezit të Humbur. Për më tepër, Depresioni i Madh dhe Marrëveshja e Re rezultuan në disa prej shkrimeve që trajtonin problematika sociale të Amerikës, të tilla si romanet e Faulkner dhe Steinbeck, dhe drama e Eugene O'Neill.147-159
13	Rilindja Harlem. Rilindja Harlem ishte zhvillimi i lagjes Harlem në New York City si një mekë kulturore e Zezë në fillimin e Shekullit 20 dhe shpërthimi shoqëror dhe artistik që pasoi. Duke zgatur përafërsisht nga vitet 1910 deri në mes të viteve 1930, periudha konsiderohet si një epokë e artë në kulturën afrikano-amerikane, që manifestohet në letërsi, muzikë, shfaqje skenike dhe art.221-250
14	Depresioni i madh Ndërsa John Steinbeck po zhvillohej si shkrimtar, ngjarjet që ndodhnin në Shtetet e Bashkuara i dhanë atij mjaft material për të shkruar. Në tetor 1929 tregu i aksioneve të SHBA u rrëzua, duke shkaktuar Depresionin e Madh. Bankat u shembën. Bizneset u mbyllën. Deri në vitin 1933, një e katërta e popullsisë ishte e papunë. Atëherë goditi edhe katastrofa mjedisore. Nga viti 1930 deri më 1936, thatësira e rëndë pllakosi Rrafshinat e Mëdha të Midwest America, të cilat në atë kohë ishin kryesisht toka bujqësore. Thatësira vrau të korrat, duke u kthyer në stuhi mbytëse pluhuri kur filluan erërat. E gjithë rajoni u bë i njohur si Dust Bowl.
15	Rishikim Ritrajtese dhe diskutime mbi temat perpara provimit final
16	Provim Final
Parakushtet	
Studenti duhet të frekuentojë lëndën në masën minimale prej 75%.	
Literatura	
• Baym , N. , Franklin , W. , Gura , P. Krupa , A. (2006) . The Norton Anthology of American Literature (Shorter 6th edition). W.W. Norton & Co.	
Referenca të tjera	
• Daiu, M.(2000). Profile autorësh modernë amerikanë. Shtëpia Botuese e Librit Universitar, Tiranë. • Augustyn, Adam(2010) ,American Literature from 1600 Through the 1850s, Rosen Pub Group. • Cunliffc, M.(1991). The Literature of the United States of America. 4th ed., Penguin Books, London.	
Rezultatet e Lëndës dhe Kompetencat	
1	Njohja me rrymat më të rëndësishme të letërsisë Amerikane nga fillimet deri në romantizëm
2	Aftësimi i studentëve për të lexuar, analizuar dhe interpretuar letërsinë dhe për të hulumtuar lidhjen që ajo ka me vlerat dhe përvojat e tyre.
3	Aftësimi i studentëve për të analizuar veprat dhe idetë e autorëve të kësaj periudhe

Mënyra e Vlerësimit të Lëndës			
Notat e Ndërmjetme	Sasia	Përqindja	
Gjysmë finale	1	20	
Kuize	0	0	
Projekte	2	20	
Projekte semestrale	1	20	
Punë laborator	0	0	
Pjesëmarrja në mësim	1	10	
Kontributi i notave të ndërmjetme mbi vlerësimin final			70
Kontributi i provimit final mbi vlerësimin final			30
Total			100
Ngarkesa ECTS (Në Bazë të Ngarkesës së Studentit)			
Aktivitetet	Sasia	Kohëzgjatja (orë)	Ngarkesa Totale (orë)
Kohëzgjatja e kursit (Duke përfshirë edhe javën e provimeve : 16x Orët totale të kursit)	16	3	48
Orët e studimit jashtë klase (Parapërgatitje, Praktika etj)	14	4	56
Detyra	3	3	9
Gjysmë finale	1	5	5
Provimi final	1	10	10
Të tjera	0	0	0
Ngarkesa totale e orëve			128
Ngarkesa totale e orëve / 25 (orë)			5.12
ECTS			5.00